

КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЯ ЯК ОДИН З АСПЕКТІВ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті розглядається один з аспектів формування компетентності учнів ПТНЗ.

Ключові слова: кейс-технологія, компетентність, компетентністний підхід, аналіз конкретних ситуацій.

Постановка проблеми

Одним із шляхів підвищення якості професійної освіти є впровадження компетентнісного підходу до формування особистості учня. В сучасній педагогіці компетентністний підхід розроблявся такими фахівцями, як І. Бех, Л. Даниленко, І. Зімня, В. Краєвський, Н. Кузьміна, О. Пометун, Д. Равен, В. Хуторской та ін.

Метою даної роботи є висвітлення одного з аспектів практичної реалізації компетентнісного підходу у навчально-виховному процесі ПТНЗ за допомогою кейс-технології. Актуальність цієї проблеми полягає у тому, що навчання учнів знаходити правильні рішення у конкретних ситуаціях (навчальних, життєвих і професійних) є одним із завдань сучасної освіти. У цьому сенсі кейс-технологія є однією з найефективніших. Ця технологія привчає учнів розв'язувати проблеми, що виникають у навчально-виховному процесі, з урахуванням конкретних умов і реальної фактичної інформації.

Виклад основного матеріалу

Існують різні визначення цієї технології навчання: кейс-технологія, аналіз конкретних ситуацій (АКС), ділових ситуацій, розв'язання ситуаційних завдань. До кейс-технологій, які активізують навчальний процес відносяться [4, 58]:

- метод ситуаційного аналізу (метод АКС, ситуаційні завдання та вправи);
- метод інциденту;
- метод ситуаційно-рольових ігор;
- метод розбору ділової ситуації;
- ігрове проектування;
- метод дискусії.

Найбільш поширеним методом ситуаційного аналізу є метод АКС.

Цей метод виконує безліч різних функцій. Він може бути інструментом дослідження, оцінки і вибору, навчання і виховання.

Переваги методу полягають, перш за все, в поєднанні простоти організації навчання з ефективністю його результату. В процесі вирішення конкретної навчальної ситуації учні, зазвичай, діють по аналогії з реальною практикою, тобто використовують свій досвід, застосовують в навчальній аудиторії ті способи, засоби і критерії аналізу, якими вони володіють. При цьому учні нерідко самі виявляють, що деякі точки зору, які раніше вважалися за правильні і достатньо надійні, виявляються неефективними, а то і зовсім помилковими. Під впливом навчальної роботи над

конкретними ситуаціями традиційні підходи відкидаються самими учнями як непродуктивні. Формується нова система прийомів і способів роботи. Змінюється характер поглядів учнів, вони стають здатними робити те, що раніше не уміли. Тобто, таким чином, реалізується компетентнісний підхід в освіті.

Надалі, після закінчення навчання в ПТУ, учні і на виробництві починають діяти за аналогією з навчальною діяльністю, тобто застосовують на практиці досвід, набутий в процесі навчання. Спостереження показують, що вони упевненіші в собі, в своїх силах, вважають себе добре підготовленим до ефективної виробничої і суспільної діяльності.

Метод АКС допускає аналіз практично необмеженої різноманітності ситуацій для навчання учнів. У навчальному процесі системи ПТО за допомогою цього методу можуть бути піддані вивченню і оцінці такі реальні або навчальні ситуації:

- події на певній стадії розвитку або стану;
- явища і процеси, що завершилися або знаходилися у стадії розвитку;
- техніка безпеки, джерела і причини виникнення, розвитку або відхилення від норми будь-яких фактів і явищ;
- технічні, технологічні, соціальні, юридичні, економічні або адміністративні рішення і оцінки;
- поведінка або дії конкретних осіб (учасників даних подій і ситуацій).

Дуже часто всі згадані ситуації вивчаються і аналізуються одночасно у всій складності взаємозв'язків і взаємозалежностей як складові елементи конкретної ситуації.

Під конкретною навчальною ситуацією ми розуміємо подію, яка містить суперечність (конфлікт) або вступає в суперечність з навколишнім середовищем. Як правило, це небажане порушення або відхилення у виробничих, технологічних, соціальних, економічних, організаційних процесах. З цієї точки зору ситуація характеризується зміною режимів, кінцевих результатів, зниженням ефективності, підвищенням витрат, збільшенням напруженості в технічних або соціальних системах. Найбільш характерною рисою ситуації є непередбачуваність її появи.

Звичайно, було б неправильно вважати, що об'єктом навчальних занять мають бути тільки негативні ситуації. Надзвичайно важливі та цінні з погляду навчальних цілей ситуації, в яких присутній позитивний приклад або досвід, вивчення і запозичення якого приводить до підвищення якості виробничої і суспільної діяльності. Проте ситуація і з позитивним змістом має включати елемент конфліктності, боротьби, подолання суперечності. Яке б позитивне явище ми не взяли — скорочення ручної праці, економія енергоресурсів, зниження собівартості продукції, підвищення продуктивності праці, поліпшення психологічного клімату в колективі тощо, воно обов'язково народжується і розвивається через подолання перешкод, конфліктів, а інколи і опору застарілих поглядів і звичок.

На практиці реалізуються три основні типи ситуацій, з якими зазвичай стикається людина в процесі суспільної або виробничої діяльності [2, 25]:

- стандартна ситуація;
- критична ситуація;
- екстремальна ситуація.

З перерахованих типів найбільшу навчальну цінність являють стандартні, а найменшу — екстремальні ситуації. Пояснюється це тим, що в сукупності стандарт-

ні ситуації створюють більше проблем, ніж екстремальні. Періодична повторюваність стандартних ситуацій приводить до виникнення стереотипної реакції — стандартного рішення. Тому в сумі втрати при невірному розв'язанні стандартних ситуацій протягом, наприклад, одного року більш значні, ніж від екстремальних. Для виробництва корисно навчити учнів ПТНЗ ефективно вирішувати саме стандартні ситуації.

Зміст конкретної навчальної ситуації може бути пов'язаний з наступними проблемами:

- впровадження нової техніки або технології;
- економічні аспекти діяльності виробництва;
- впровадження передового досвіду роботи або нових форм організації праці;
- перехід на нову систему оплати праці або преміювання;
- вдосконалення системи планування або матеріально-технічного забезпечення;
- організаційні заходи забезпечення техніки безпеки на виробництві.

Існує багато модифікацій методу АКС, проте в системі освіти доцільно обмежитися такими модифікаціями[1, 40]:

- ситуація-ілюстрація;
- ситуація-оцінка;
- ситуація-вправа;
- ситуація-проблема.

Ми пропонуємо застосовувати такі варіанти занять за технологією АКС:

1-й варіант. У процесі підготовчої роботи перед аналізом ситуації учень має усунути можливі прогалини в знаннях шляхом попереднього вивчення «досьє ситуації», підготовленого педагогом, що містить додаткові відомості, факти, статті, закони та інші матеріали. Тільки після цього учень може приступати безпосередньо до роботи над ситуацією.

2-й варіант. Аналіз ситуації проводиться без попередньої підготовки, але всі необхідні відомості учні можуть отримати в аудиторії, використовуючи спеціально підібрану педагогом літературу, довідники, збірки матеріалів й інших джерел.

3-й варіант. Аналіз ситуації проводиться без підготовки джерел додаткової інформації. Довідки надає педагог, до якого звертаються учні у процесі аналізу.

4-й варіант. Аналіз ситуації проводиться без підготовки і джерел, але в процесі роботи учні самі мають визначити, якої інформації та знань їм бракує і з яких джерел все це можна отримати.

Ефективність роботи над конкретною ситуацією багато в чому залежить від обраного способу пред'явлення ситуації учням. Тому для підвищення ефективності навчально-виховного процесу доцільно використовувати сучасні інформаційно-комунікативні технології.

Процедура заняття з використанням методу АКС включає такі етапи [3]:

1-й етап: введення в проблему, що вивчається. Педагог обґрунтовує актуальність теми, розкриває її складність;

2-й етап: постановка завдання. Навчальна група ділиться на декілька підгруп. Кожна з них отримує теку з описом ситуації і чистим аркушем для письмових відповідей і рішень. Викладач визначає коло завдань для підгруп (вивчити ситуацію,

сформулювати і обґрунтувати свої відповіді та рішення, підготуватися до публічного захисту своєї думки), межі аналізу і пошуку рішення, встановлює час і режим самостійної роботи;

3-й етап: групова робота над ситуацією. Педагог спостерігає за роботою підгруп, відповідає на виникаючі питання у зв'язку зі змістом ситуації, нагадує про необхідність укласти у відведений час. При необхідності він рекомендує учням звернутися до наперед підібраних джерел інформації: офіційних матеріалів, директив, довідників тощо;

4-й етап: групова дискусія. Представники підгруп по черзі виступають з повідомленням про результати роботи: висловлюють загальну думку про подію, відповідають на поставлені запитання, обґрунтовують запропоноване ними рішення. Після виступу представників підгруп починається загальна дискусія: обговорення точок зору і рішень, оцінка результатів аналізу, формування єдиного підходу до шляхів розв'язання проблем і їх реалізації, вибір найкращого рішення для даної ситуації;

5-й етап: підсумкова бесіда. Педагог проводить детальний, об'єктивний аналіз роботи учнів. Тому неприпустимо обмежуватися констатацією тільки отриманих результатів. Викладачеві необхідно підтримувати дружні стосунки між учнями, потрібно виділити загальний позитивний результат колективної роботи над ситуацією. Особливу увагу треба звернути на позиції, зайняті підгрупами під час аналізу, зіставити їх з тенденціями в реальній практиці, виділити правильні й помилкові рішення, обґрунтовувати оптимальний підхід до подібних ситуацій, окреслити коло знань і навичок, необхідних для їх вирішення, порекомендувати літературу. Завершальна бесіда має спиратися на наперед розроблений «ключ» розв'язання ситуації — педагогу необхідно знати вірні відповіді на запитання і мати оптимальний варіант вирішення проблеми.

Висновки

Оскільки компетентність — це здатність людини діяти в ситуації невизначеності, то кейс-технологія є одним з аспектів формування компетентності учня. Використання кейс-технології у навчально-виховному процесі дає змогу учням набувати нові знання, збагачуватися досвідом практичної діяльності, вчитися уникати помилок і невірних рішень, свідомо впливати на події і процеси як у виробничій, так і у соціальній сферах, прогнозувати і планувати свою діяльність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Никулина А. С. Активные формы и методы обучения и их применение в учебном процессе школ и профессионально-технических учебных заведений / А. С. Никулина, Р. М. Шацкая. — Донецк : ДИПО ИПР, 2002. — 90 с.
2. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / М. Ю. Бухаркина, А. Е. Петров, М. В. Моисеева, Е. С. Полат. — М. : Академия, 2000. — 272 с.
3. Птицин В. Н. Метод конкретной ситуации / В. Н. Птицин. — Краснодар : ЮРПЦ, 2003. — 200 с.
4. Шимшутина Е. Кейс-технологии в учебном процессе / Е. Шимшутина // Школьные технологии. — 2008. — № 5. — С. 58–64.

Молчанов В. Н.

**КЕЙС-ТЕХНОЛОГИЯ, КАК ОДИН ИЗ АСПЕКТОВ ФОРМИРОВАНИЯ
КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧЕНИКОВ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКИХ
УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ**

В статье рассматривается один из аспектов формирования компетентности учащихся ПТУЗ.

***Ключевые слова:** кейс-технология, компетентность, компетентностный подход, анализ конкретных ситуаций.*

Molchanov V.

**CASE-BASED TECHNOLOGY AS ONE ASPECT OF THE FORMATION
OF COMPETENCE OF VOCATIONAL EDUCATION STUDENTS**

The article deals with one aspect of the formation of competence of students in vocational schools.

***Key words:** case-technology, competence, competence approach, an analysis of specific situations.*